

Fase 1: 1700-1880

- Overlevingslandbouw primeert
- Vee in functie van akkerbouwteelten
- Langzame start wetenschap en onderwijs

Fase 2: 1880-1920

- Industriële (r)evolutie
- Graanimport brengt landbouwcrisis
- Heroriëntering naar veeteelt

Fase 3: 1920-1950

- Productiviteit in opmars
- Gestage groei mechanisatie
- Veredelingslandbouw

Fase 4: na 1950

- Verdere specialisatie en concentratie
- Expansie intensieve landbouw
- Naar een actief landbouw- en voedselbeleid

Na de Eerste Wereldoorlog herneemt de Belgische landbouw de richting die het voordien was ingeslagen. De groeiende vraag naar vlees dwingt de landbouw in de richting van grotere en productievere veestapels. De veeverbetering en -veredeling kiezen de weg van specialisatie.

De Eerste Wereldoorlog onderbreekt de evolutie in de landbouw. De oorlogssituatie maakt op een schrijnende manier duidelijk dat het een risico is om afhankelijk te zijn van import voor de voorziening in basisvoedsel. De landbouw is niet in staat om zelf op korte termijn opnieuw voldoende graan te produceren, waardoor grote hongersnood uitbreekt. De bezetter eist een deel van de veestapel op om de eigen manschappen te voeden of van trek- en rijpaarden te voorzien.

Rundveeteelt bloeit en groeit

Na de Eerste Wereldoorlog herneemt de Belgische landbouw de richting die sinds 1880 was ingeslagen. Graan wordt opnieuw ingevoerd en de vraag naar groenten, fruit en dierlijke producten stijgt. Duitsland wordt verplicht een deel van zijn oorlogsschuld af te betalen met fokdieren. Vanuit het neutraal gebleven Nederland importeert België heel wat vee. De groeiende vraag naar vlees noopt de boeren tot een grotere veestapel. Het Belgische vee is door onzorgvuldig kruisen echter weinig raszuiver, wat de productieve eigenschappen negatief beïnvloedt. De periode tussen beide wereldoorlogen (interbellum) telt daardoor heel wat initiatieven vanuit de overheid met een invloed op de evolutie in de veeteelt. In 1919 kent de officiële veeteelt een nieuwe bloei. De overheidssteun aan de veeveredeling, die kleinschalig start vóór de Eerste Wereldoorlog, wordt nu grootschalig. De overheid besteedt niet langer alleen energie aan de ondersteuning van de veehouderij, maar tevens aan de verbetering van het vee. Het ministerie van Landbouw richt een gespecialiseerde dienst op. Met het oog op de organisatie van provincia-

le prijskampen wordt een eenvormig reglement uitgevaardigd. De overheid wil de veehouders ertoe aanzetten om uniformer vee te kweken met betere productiekennmerken. Ze richt stamboeken op met bijhorende (exterieur)voorschriften voor raszuiver vee en de afstammingsgegevens van de dieren. Proefbedrijven onderzoeken in een gespecialiseerde en experimentele omgeving om de productiviteit van dieren op te drijven. De provinciale en nationale prijskampen en keuringen helpen de veehouders aan te zetten tot veeverbetering. Het commentaar bij keuringen en het behalen van de eerste prijs op prijskampen zet veehouders ertoe aan om de eigen dieren in de gewenste richting te selecteren.

Stille trend naar specialisatie

De groei van de landbouwproductiviteit verdubbelt en stijgt richting één procent per jaar. Het remmende keurslijf van de oude landbouw is stilaan doorbroken. Door de trend naar specialisatie gaat de oppervlakte weiland en groenvoedergewassen er sterk op vooruit. Tegelijk neemt de omvang van de veestapel en dus de beschikbare hoeveelheid stalmest toe met een stijging van de akkerbouwrendementen tot gevolg. Nieuwe technische ontwikkelingen komen de landbouwproductiviteit eveneens ten goede. Arbeidsbesparende machines en nieuwe wetenschappelijke inzichten in bemesting, zaad- en veeveredeling en een rationele veevoeding leiden tot een verhoging van het rendement in de landbouwsector. Toch blijkt het niet eenvoudig om de resultaten van toegepast landbouwonderzoek ook echt bij de boer te brengen. De scholen zijn het ideale kanaal om resultaten van de wetenschap te communiceren. De rol van de industriële en commerciële ondernemingen in de kennisoverdracht mag niet worden vergeten. Met reclame in kranten en tijdschriften, aantrekkelijke folders, publicitaire stands en demonstraties op jaarbeurzen en veemarkten prijzen ze steeds weer hun waren aan. De basis wordt gelegd voor een minder grondgebonden veehouderij. Kippen en varkens vertoeven meer en meer binnen omheiningen of in overdekte ruimten, vooral door het steeds meer en goedkoper beschikbaar komen van veevoer. De kippenteelt is daarenboven de eerste in de dierlijke productie die overschakelt van dubbeldoelrassen naar enkeldoelrassen. Grote veeziekten zoals mond- en klauwzeer, tuberculose, brucellose, coccidiose, varkens-, runder- en vogelpest blijven hun

Veeverbetering in snelle opmars door stijgende vraag naar vlees (bron: VRV en CAG)

tol eisen. Dit is een van de belangrijkste redenen waarom het economisch risicovol is om grote aantallen van dezelfde soort dieren in een groep samen te houden. Eind jaren twintig krijgen de boeren een behoorlijke prijs voor hun producten, terwijl de gemiddelde arbeider vijftig procent van zijn uitgaven aan voedsel besteedt. De koopkracht stijgt en het consumptiepatroon verschuift. Kwalitatief is er een veredeling met meer vraag naar fijne vleeswaren, vers fruit en chocolade in plaats van de traditionele producten. Het vleesverbruik stijgt met de helft, van 30 kilo in 1919 naar 45 kilo in 1929.

Bescherming van producent

De internationale economische groei stagneert echter begin jaren dertig, waardoor de koopkracht opnieuw daalt. Waar de veeteelt in het begin nog voordeel haalt uit de lage graanprijzen, komt ook deze sector snel in de problemen. De Belgische regering reageert in tegenstelling tot in 1880 protectionistisch. De overheid tracht de landbouw te beschermen tegen de dumping van landbouwproducten uit het buitenland. Vooral op dierlijke producten heft de regering invoerheffingen. Wanneer de regering beslist ook importheffing op broodgraan in te voeren komt er zwaar protest van de industrie en de arbeiders. Een algemene staking tegen deze heffing veroorzaakt de val van de regering in 1935. De volgende regering gelast de invoertaks op broodgraan af, maar gaat over tot het geven van subsidie per hectare graan. Tijdens het interbellum verandert het landbouw- en voedselbeleid in België van bescherming van de consument naar bescherming van de producent. Na de Eerste heeft ook de Tweede Wereldoorlog ernstige gevolgen voor de veeteelt. Niet alleen de bevoorrading van de bevolking hangt af van de invoer van grondstoffen zoals granen. Ook een deel van de landbouw steunt voor de veevoeding op import. Gedurende de oorlog is er amper aanvoer van buitenlandse grondstoffen. Voor de kippen- en varkensteelt heeft dit verstrekende gevolgen. Voor de rundveeteelt geldt dit minder aangezien veel ruwvoer op eigen bodem geteeld wordt. Maar ook de Tweede Wereldoorlog geeft aanleiding tot hongersnood.

Annelies Debergh

Stijgende vraag naar vlees bevordert veeverbetering en -veredeling

fase 3: Stille specialisatie